

Stavovi opće populacije o dojenju u javnosti

Barberić, Mia

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:775115>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

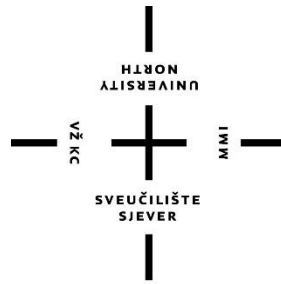
Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

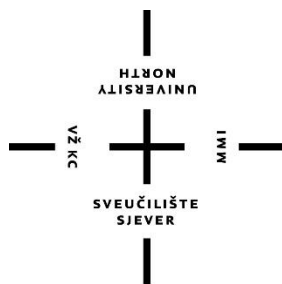

Sveučilište Sjever

Završni rad br.1562/SS/2022

Stavovi opće populacije o dojenju u javnosti

Mia Barberić, 4208/336

Sveučilište Sjever

Odjel za Sestrinstvo

Završni rad br. 1562/SS//2022

Stavovi opće populacije od dojenju u javnosti

Student

Mia Barberić, 4208/336

Mentor

doc. dr.sc. Ivana Živoder

Varaždin, rujan 2022. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za sestrinstvo

STUDIJ preddiplomski studij Sestrinstva

PRISTUPNIK Mia Barberić

MATIČNI BROJ 4208/336

DATUM 14.7.2022.

KOLEGIJ Zdravstvena njega majke i novorođenčeta

NASLOV RADA Stavovi opće populacije o dojenju u javnosti

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Attitudes of the general population about breastfeeding in public

MENTOR dr.sc. Ivana Živoder

ZVANJE docent

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. Vesna Sertić, v.pred., predsjednik
2. doc.dr.sc. Ivana Živoder, mentor
3. Mateja Križaj, pred., član
4. Ivana Herak, pred., zamjenski član
- 5.

Zadatak završnog rada

BROJ 1562/SS/2022

OPIS

Majino mlijeko najbolja je hrana za novorođenčete i dojenčeta, a svojim sastavom u potpunosti je prilagođeno djetetovim potrebama. Samo dojenje mnogo je više od same prehrane djeteta jer se za vrijeme dojenja gradi socio-emocionalna veza djeteta i majke. Dojenje kod majki utječe i na jačanje osjetljive njezine roditeljske sposobnosti. Majkama je potrebno osigurati svu dostupnu pomoć kako bi dojenje bilo što uspješnije. Trajanje podoja ne treba vremenski ograničavati jer je podoj zdravog djeteta trajati dok se ono ne zasiti. Također, osiguravanjem pravilnog položaja na dojci preveniraju se moguće poteškoće i komplikacije dojenja. Cilj završnog rada je ispitati stavove opće populacije o dojenju u javnosti.

ZADATAK URUČEN

28.07.2022.

POTPIS MENTORA

I. Živoder

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Predgovor

Veliku zahvalnost dugujem svojoj mentorici doc.dr.sc. Ivani Živoder na iskazanom povjerenju za realizaciju ovog završnog rada. Zahvaljujem se na izdvojenom vremenu i trudu pri pružanju pomoći u vidu sugestija i savjeta.

Posebno se zahvaljujem i svojoj obitelji, a napose roditeljima koji su mi tijekom cijelog studija, ali i izrade rada, pružali bezuvjetnu podršku i razumijevanje te bili moj oslonac u najtežim trenucima.

Također, veliko hvala i mom Davidu na neizmjernom strpljenju, motivaciji, potpori i razumijevanju kada mi je to bilo najpotrebnije.

Nadam se da sam Vas učinila ponosnima!

Sažetak

Najbolji način prehrane za novorođenče, ali i dojenče jest majčino mlijeko. Dojenjem dijete dobiva potrebnu hranu i hranjive tvari za rast i razvoj, ali i razvija emocionalnu povezanost s majkom. Dojenjem se stvara osjećaj sigurnosti, topline i zaštićenosti za dijete, ali i za majku. Fiziologija laktacije odvija se u tri faze: mamogeneza, laktogeneza i galaktopoeza. Lučenjem hormona prolaktina i oksitocina dolazi do stvaranja i istiskivanja mlijeka u mliječne kanaliće. Dojenje ima pozitivne učinke na majku i na dijete. Razlikuju se dva tipa dojenja- kontrolirano i neograničeno. Kod kontroliranog dojenja majka dijete stavlja na prsa u određenom vremenskom periodu, dok kod neograničenog dojenja majka doji kada kod to dijete zatraži. Neograničenim načinom dojenja majka će se često naći u prilici da doji u javnosti. Medicinska sestra svojim znanjem i empatičnim pristupom pomaže majci pri uspostavi dojenja kod kuće, ali i u javnosti bez određenih predrasuda i strahova. Tijekom izrade rada provedeno je istraživanje s ciljem prikupljanja mišljenja opće populacije o dojenju u javnosti te stavova o postavljanju klupa za dojenje na javnim mjestima. Rezultati pokazuju da 77,2% sudionika podržava dojenje u javnosti, dok 12,8% ne podržava. Preostalih 10,2% sudionika nema mišljenje o dojenju u javnosti. Čak 94,3% sudionika je vidjelo majku koja doji u javnosti, te se njih 47,8% ugodno osjećaju kada vide majku koja doji u javnosti. Najprimjerenija lokacija za dojenje prema stavovima sudionika je park (86,7%), a najmanje primjerena je javna terasa kafića/restorana (58,9%). 85,9% sudionika izjavilo je kako podržava postavljanje klupa za dojenje na javnim mjestima, a 88,5% izjavilo je da u njihovom gradu ne postoji ista. Dojenje u javnosti uglavnom nailazi na pozitivno odobravanje od strane sudionika. Iako u većini gradova klupe za dojenje ne postoje, sudionici istraživanja podržavaju postavljanje istih. Negativni komentari od strane prolaznika majkama koje doje u javnosti uglavnom je bio od žena starije životne dobi koje smatraju da dojenje u javnosti nije prikladno.

Ključne riječi: dojenje u javnosti, laktacija, opća populacija, dijete, medicinska sestra

Summary

The best way to feed a newborn, as well as an infant, is mother's milk. By breastfeeding, the child gets the necessary food and nutrients for growth and development, but also develops an emotional connection with the mother. Breastfeeding creates a feeling of security, warmth and protection for the child, but also for the mother. The physiology of lactation takes place in three phases: mammogenesis, lactogenesis and galactopoiesis. The secretion of the hormones prolactin and oxytocin leads to the creation and expulsion of milk into the milk ducts. Breastfeeding has positive effects on the mother and the child. There are two types of breastfeeding - controlled and unrestricted. With controlled breastfeeding, the mother puts the child to her breast for a certain period of time, while with unlimited breastfeeding, the mother breastfeeds when the child asks for it. With the unlimited method of breastfeeding, the mother will often have the opportunity to go out in public. With her knowledge and empathic approach, the nurse helps the mother to establish breastfeeding at home, but also in public without certain prejudices and fears. During the preparation of the paper, research was conducted with the aim of gathering the opinions of the general population about breastfeeding in public, tests on the placement of breastfeeding benches in public places. The results show that 77.2% of participants support breastfeeding in public, while 12.8% do not. The remaining 10.2% of participants have no opinion about breastfeeding in public. As many as 94.3% of the participants saw a mother coming in public, and 47.8% of them have a pleasant feeling when they see a mother coming in public. According to the participants' views, the most suitable location for breastfeeding is a park (86.7%), and the least suitable is the public terrace of a cafe/restaurant (58.9%). 85.9% of the participants stated that they support the placement of breastfeeding benches in public places, and 88.5% stated that there is none in their city. Breastfeeding in public is generally met with positive approval by the participants. Although breastfeeding benches do not exist in most cities, research participants support their installation. Negative comments from passers-by to mothers who breastfeed in public were mainly from older women who think that breastfeeding in public is not appropriate.

Key words: breastfeeding in public, lactation, general population, child, nurse

Popis korištenih kratica

UNICEF United Nations International Children's Emergency Fund

npr. na primjer

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Fiziologija laktacije.....	3
2.1. Mamogeneza.....	3
2.2. Laktogeneza.....	4
2.3. Galaktopoeza.....	4
3. Biokemijski sastav i osobine majčina mlijeka.....	5
3.1. Voda.....	5
3.2. Bjelančevine.....	5
3.3. Šećer.....	5
3.4. Masti.....	5
3.5. Minerali.....	6
3.6. Vitamini.....	6
3.7. Osobine majčina mlijeka.....	6
4. Položaji kod dojenja.....	8
4.1. Ležeći bočni položaj.....	8
4.2. Položaj kolijevke.....	9
4.3. Unakrsni hvat u položaju kolijevke.....	9
4.4. Položaj nogometne lopte.....	10
5. Pozitivni učinci dojenja.....	11
6. Dojenje u javnosti.....	12
7. Zaštita i promicanje dojenja.....	13
8. Istraživački dio.....	14
8.1. Uzorak.....	14
8.2. Instrumentariji.....	14
9. Rezultati istraživanja.....	15
10. Rasprava.....	29
11. Zaključak.....	32
12. Literatura.....	33
13. Popis slika, tablica i grafova.....	36

1. Uvod

Dojenje majčnim mlijekom smatra se jedinim prirodnim načinom prehrane novorođenčeta, ali i dojenčeta. Od postanka čovječanstva, odnosno ljudskog roda dojenje se smatra najčešćim načinom prehrane djeteta. U prošlosti nije bilo prikladne zamjene za majčino mlijeko, stoga je majka koja je imala previše mlijeka, dojila još jedno dijete ili svoje izdojeno mlijeko nosila u takozvane „banke humanog mlijeka“ [1]. Danas je u Republici Hrvatskoj u sklopu Kliničkog bolničkog centra u Zagrebu također moguće donirati majčino mlijeko za ugroženu novorođenčad kad im majčino mlijeko iz određenog razloga nije dostupno [2]. Prije nešto više od 50 godina došlo je do pojave prilagođene hrane za djecu. Majke su tada to smatrale znatnim olakšanjem jer je postalo moguće planski hraniti dijete (vaganje i mjerenje količine, raspodjela što, kada i koliko dijete treba pojesti/popiti). Tada je dojenje majčnim mlijekom postalo manje bitno jer su se majke oslanjale na mogućnost hranjenja djeteta u točno određeno vrijeme i točno određenom količinom, a ne prema osjećaju samog djeteta, ali i majke kao što je to nekada bilo. Samo činjenici da je ponekad dijete lakše hraniti bočicom, odbijanju hranjenja prirodnim majčnim mlijekom pridonijela je i činjenica da su u to vrijeme proizvođači industrijske hrane tvrdili da njihovo mlijeko i majčino imaju jednaku vrijednost. Iako se kroz godine mnogo toga promijenilo jedno je ostalo isto- predrasude i strahovi iz prošlih vremena još su uvijek prisutni kod majki. Zato je važno od samog početka trudnoće pa sve do rođenja djeteta pružiti potporu i ohrabrenje. Važno je također educirati (buduću) majku o dobrobitima dojenja za nju samu, ali i dijete. Ako žena ima primjerenu, uvijek dostupnu i korisnu podršku u vidu medicinskog osoblja, supruga, obitelji i zajednice najčešće se bez dvojbe odlučuje za dojenje [3]. Prvo mlijeko koje se stvara u majčnim dojčkama naziva se kolostrum. Pri dojenju je važan svaki kontakt između majke i djeteta. Za uspješnije dojenje važan je prvi kontakt majke i novorođenčeta odmah nakon poroda. Taj prvi kontakt trebao bi trajati sat vremena i zato se naziva „Zlatni sat“. U zlatnome satu važno je osigurati mirnu okolinu u kojoj majki i/ili ocu neće smetati vanjski čimbenici poput buke i galame. Prvi sat nakon rođenja novorođenčeta obilježava prilagodba na novu okolinu, a kontakt „koža na kožu“ pomaže u regulaciji tjelesne temperature, disanja i otkucaja srca. Važna je i fizička priprema majke, pa tako ona treba biti odjevena u odjeću koja će olakšati sam kontakt „kožu na kožu“. Što prije, nakon poroda novorođenče se potrbuške stavlja majci na prsa- između grudi ili ako to nije moguće tada se stavlja na trbuh. Danas je sve češća praksa ako majka nije u mogućnosti primiti dijete na prsa da to učini otac. Nakon stavljanja djeteta na prsa, majku i novorođenče potrebno je utopli i

omogućiti položaj licem u lice kako bi se omogućio kontakt očima. Prvi podoj jednako je važan za majku i novorođenče. Dojenje unutar prvog sata od rođenja omogućuje djetetu da dobije blagodati majčina kolostruma. Kolostrum je bogat hranjivim tvarima, a napose bjelančevinama. Sadrži također minerale, vitamine i zaštitna antitijela kao što je imunoglobulin. Kolostrum je lako probavljiv za novorođenče. Tijekom vremena mijenja se sastav samog kolostruma. Majčino mlijeko tada postaje kalorijama bogatije i zrelije. Kasnije se stvara prijelazno mlijeko koje sadrži veću količinu masnoća i ugljikohidrata nego kolostrum [4]. Osim psihičke važna je i fizička priprema dojki za dojenje. Ta priprema počinje već u trudnoći. U samoj trudnoći dolazi do jasnih promjena na dojkama. One postaju teže i punije, a bradavice osjetljivije na dodir. Pojačan je dotok krvi pa same vene postaju vidljivije. Areole bradavica postaju tamnije boje i veće, a zbog pojačanog izlučivanja iz žlijezda lojnica dojke postaju glatke. Nastanak strija je čest, unatoč redovitom tretiranju preparatima koji bi to trebali spriječiti. Međusobnim djelovanjem hormona prolaktina, estrogena i progesterona dolazi do sazrijevanja tkiva mliječnih žlijezda. Važno je naglasiti da veličina samih dojki nema nikakvu negativnu ulogu u stvaranju samog mlijeka. Zbog stvaranja velikih količina prolaktina, već od 16. tjedna u alveolama nastaje kolostrum. Nakon uspostave hranjenja i sukladno potrebama samog djeteta dolazi do regulacije stvaranja mlijeka. Sisanjem djeteta nadražuje završetke živaca na području bradavica i njezine areole. Tada do mozga dolazi „poruka“ da stvara prolaktin i samim time potiče alveole na lučenje mlijeka. Na početku, prolaktin se više luči što se više podražuju bradavice. Da bi se mlijeko lučilo potreban je hormon oksitocin koji se luči dodiranjem usana na bradavicu majke te tada dolazi refleksa ispuštanja mlijeka. Bradavice je važno održavati glatkima kako bi dojenje proteklo što lakše i bezbolnije. Važno je izbjegavati preparate koji isušuju bradavice kao što je na primjer alkohol. Preporuča se svakodnevno pranje dojki hladnijom vodom kako bi se potaknula prokrvljenost. Nakon tuširanja dojke se mogu namazati uljem vitamina E- koža će ostati glatka, a pomoći će u sprječavanju nastanka strija. Nakon poroda, bradavice i areole poželjno je održavati glatkima uporabom kolostruma, a kasnije i zrelim mlijekom. Nakon poroda, poslije određenog vremena dolazi do uspostave dojenja[5]. Razlikuju se dva osnovna tipa dojenja: kontrolirano i neograničeno dojenje. Kod neograničenog dojenja, majka djetetu daje dojkicu uvijek kada dijete to zatraži. Neki od znakova kojima dijete pokazuje da je gladno su: stavljanje ruku u ili na usta, okretanje glave ka dojci ili bočici, lizanje usana, stisnute šake... Tijekom prvog mjeseca života to se događa češće (čak 10 do 12 puta na dan) negoli kasnije. Kontrolirano dojenje podrazumijeva način u kojem se dijete na majčina prsa stavlja svaka tri do četiri sata. Majka doji otprilike 20 minuta na jednoj dojci te nakon toga podoj prestaje [6].

2. Fiziologija laktacije

Laktacija predstavlja proces stvaranja mlijeka u dojčkama i sposobnost dojke da izluči mlijeko. Laktacija se odvija u tri faze: mamogeneza, laktogeneza i galaktopoeza. Kako bi laktacija bila uspješna postoje dva ključna hormona- prolaktin i oksitocin.

Prolaktin je proteinski hormon prednjeg režnja hipofize. Nazvan je po svojoj sposobnosti da potiče laktaciju kao odgovor na podražaj sisanja. Prolaktin djeluje na sintezu mlijeka u mliječnim alveolama. Najvažniji poticaj za lučenje prolaktina je upravo podražaj bradavica tijekom dojenja. Dakle, što se dijete više stavlja na dojku, to će biti bolje stvaranje mlijeka zbog povećanog lučenja prolaktina. Za vrijeme podoja dolazi do ritmičkih pokreta čeljusti i jezika djeteta. Ti pokreti stimuliraju živčane završetke u bradavici. Tada se živčani impuls prenosi do hipofize i dolazi do izlučivanja hormona u krv. Također, prolaktin se u nešto većoj količini izlučuje u toku noći pa su noćni podoji važan poticaj za stvaranje mlijeka [7].

Oksitocin je polipeptidni hormon čiji nastanak regulira hipofiza. Glavna uloga oksitocina je istiskivanje majčina mlijeka u mliječne kanaliće. Stavljanjem djeteta na majčina prsa, dijete počinje sisati. Tijekom sisanja ritmičkim pokretima čeljusti i samog jezika djeteta stimuliraju se živčani završetci u bradavici. Živčani impulsi tada se prenose do hipofize i hormon oksitocin tada se izlučuje u krv. Mlijeko se iz mliječnih stanica istiskuje se u mliječne kanaliće, a to se naziva refleks otpuštanja mlijeka [8].

Postoje faktori koji mogu pogoršati ili poboljšati lučenje ovih hormona. Hladnoća, napor i bol neki su od vanjskih negativnih podražaja koji putem hipotalamusa mogu spriječiti izlučivanje oksitocina. Također, osjećaj straha, stres, zabrinutost i napetost same majke negativno će utjecati na izlučivanje hormona. Stoga je važno da majka osjeća toplinu, ljubav, razumijevanje i ugodu kako bi izlučivanje hormona i samo dojenje bilo što uspješnije [9].

2.1. Mamogeneza

Razvoj mliječne žlijezde do početka stvaranja mlijeka naziva se mamogeneza. Pod kontrolom središnjeg živčanog sustava nalaze se hormoni koji sudjeluju u samom procesu dojenja. Posteljica izlučuje hormone progesteron i estrogen. Ovi hormoni omogućuju rast alveola i alveolarnih stanica, ali i samih mliječnih žlijezda. Osim estrogena i progesterona važni su i prolaktin i oksitocin. Oksitocin se putem krvi prenosi do mliječnih žlijezda i maternice.

Pred kraj same gestacije, u trećem tromjesečju, stranice epitelnog tkiva dojke pune se masnim kapljicama i tada dolazi do nastanka kolostruma. Od 16. tjedna gestacije može doći do izlučivanja mlijeka odnosno kolostruma. Lipidi u majčinu mlijeku ne stvaraju se samo iz hrane već iz zaliha lipida masnih i drugih tkiva majke [10].

2.2. Laktogeneza

Refleks otpuštanja mlijeka i sama sposobnost dojke da izlučuje mlijeko naziva se laktogeneza. Pod utjecajem je hipotalamusa. Sisanjem dolazi do stimulacije bradavica. Tada iz stražnjeg režnja hipofize refleksno se izlučuje hormon oksitocin. Oksitocin djeluje na mioepitelne stanice koje vlastitom kontrakcijom uzrokuju izlučivanje majčina mlijeka iz alveola u mliječni kanalić [11].

2.3. Galaktopoeza

U procesu galaktopoeze aktivan je hormon prolaktin. Prolaktin 30 do 40 sati nakon poroda potiče povećanu proizvodnju mlijeka odnosno dolazi do proizvodnje veće količine samog mlijeka. Zato je izrazito važno da novorođenče u periodu od 30 do 40 sati nakon poroda redovito i učestalo siše. Tada se uspješno održava dojenje i sam proces stvaranja mlijeka. Djelovanje hormona oksitocina očituje se smanjenjem stupnja majčine anksioznosti i može doći do poboljšanja društvenih vještina [11].

3. Biokemijski sastav i osobine majčina mlijeka

Majčino mlijeko sadržava vodu, bjelančevine, šećere, masti, minerale i vitamine.

3.1. Voda

Majčino mlijeko sadrži visok udio vode, čak 87%. U vodi su otopljeni svi sastojci mlijeka. Omjer vode i u vodi otopljenih tvari je fleksibilan, ali i idealan. Idealnim se smatra jer mlijeko koje dijete siše na početku podoja služi za utaživanje žeđi, dok pred kraj samog podoja ono postaje gušće i više je zasitno. U toplim ljetnim danima, dijete koje se hrani samo dojenjem i majčina mlijeka dobit će svu potrebnu tekućinu [12].

3.2. Bjelančevine

Bjelančevine koje sadrži majčino mlijeko potpuno se prilagođene potrebama dojenčeta i lako su probavljive. Upravo zbog lakše i brže probavljivosti želudac dojenčeta brže se prazni te ono ima potrebu za češćim hranjenjem. Majčino mlijeko sadrži bjelančevine koje imaju značajnu ulogu u razvojnom procesu dojenčeta, pa tako pomažu pri razvoju mozga, mrežnice oka i pri sazrijevanju crijevne sluznice. Osim toga, majčino mlijeko sadržava i bjelančevine koje dijete štite od raznih zaraznih i upalnih bolesti, te imaju obrambenu ulogu u organizmu [11].

3.3. Šećer

Glavni šećer u majčinu mlijeku je laktoza. Laktoza je složeni šećer koji je građen od galaktoze i glukoze. Galaktoza je sastojak galaktolipida koji su važni za razvoj mozga djeteta, a glukoza osigurava dovoljnu količinu energije. Prisutnost šećera u crijevima djeteta uzrokuje vrenje i samim time dolazi do stvaranja nepovoljnih uvjeta za razmnožavanje mikroorganizama kao što su bakterije. Prisustvo i drugih vrsta šećera pospješuje rast zaštitne flore crijeva i stvara nepovoljne uvjete za rast i razmnožavanje mikroorganizama [13].

3.4. Masti

Masti su glavni izvor energije i otprilike polovica prehrambene vrijednosti majčina mlijeka. Sastav masti sadržava esencijalne masne kiseline – linolnu i linolensku te je tako sam sastav posebno prilagođen potrebama djetetova organizma. Također u sastavu majčina mlijeka

pronalazimo i višestruko nezasićene masne kiseline koje imaju važnu ulogu u razvoju živčanog sustava, mozga i vida djeteta. Visoka razina kolesterola štiti dijete od bolesti srca i krvnih žila u kasnijoj dobi [13].

3.5. Minerali

Kaliji, natriji, klorid, kalciji, magnezij, fosfor, cink i bakar neki su od minerala u majčinu mlijeku. Koncentracija minerala dostatna je potrebama djeteta, a pritom ne opterećuje rad organizma (npr. rad bubrega). No, iako majčino mlijeko sadržava relativno malenu količinu željeza, ono se apsorbira iz crijeva te se iskoristi bolje nego iz bilo koje druge namirnice bogate željezom. Nakon navršenog 6. mjeseca života u prehranu dojenčeta potrebno je uvesti dodatne namirnice bogate željezom kako bi potrebe organizma u rastu bile dovoljne. Ravnoteža vode i minerala usko je povezana [14].

3.6. Vitamini

Zrelo majčino mlijeko sadrži dovoljnu količinu većine vitamina. Vitamini A, D, E, i K topljivi su u mastima. Dovoljna količina vitamina D važna je za proces zgrušavanja krvi djeteta. Iako kolostrum sadrži veću količinu vitamina K nego zrelo mlijeko, ta količina ipak nije sasvim dovoljna za potrebe novorođenčeta. Upravo iz tog razloga svako novorođenče prvi dan nakon rođenja dobiva vitamin K. Nakon određenog vremena vitamin K počeo će se stvarati u količini koja je potrebna za razvoj zdravog dojenčeta. Kako bi potreba za vitaminom D bila zadovoljena preporuča se primjena u kapima ili izlaganje djeteta suncu. Važno je napomenuti da zrake sunca ne idu direktno na dijete, već da ono bude izloženo sunčevom svjetlošću. Vitamin D sprječava pojavu rahitisa. U majčinu mlijeku nalaze se i vitamini koji su topljivi u vodi- vitamin C i skupina vitamina B [15].

3.7. Osobine majčina mlijeka

U jednoj litri majčina mlijeka ima otprilike 700 kcal ili 2930 KJ. Ova kalorijska vrijednost u potpunosti podmiruje potrebe zdravog dojenčeta do 6 mjeseci. Majčino mlijeko štiti dojenče od upala i zaraza. U slučaju majčine izloženosti nekoj vrsti zaraze, u njezinom organizmu stvaraju se zaštitne bjelancevine- imunoglobulini. Putem mlijeka one se prenose na dijete i štite ga od potencijalne zaraze odnosno bolesti. Jedan od najvažnijih zaštitnih bjelancevina naziva se sekretorni imunoglobulin koji poslije obroka dopijeva u crijeva djeteta. U crijevima sekretorni imunoglobulin oblaže samu sluznicu i sprječava oštećenje sluznice

virusima i bakterijama. Osim toga, sekretorni imunoglobulin potiče djetetov organizam da sam stvara zaštitne bjelančevine. Leukociti (sudjeluju u obrani organizma od virusa i bakterija), laktoferin (bjelančevina koja veže željezo i onemogućava rast nekih vrsta bakterija) i lizozim neki su još od sastojaka koji sprječavaju rast bakterija ili sudjeluju u razaranju virusa i bakterija. Također, majčino mlijeko ne izaziva pojavu alergija jer je sastav bjelančevina potpuno prilagođen djetetovu organizmu [16].

Prva tekućina koju majka proizvede nakon porođaja je kolostrum. Kolostrum, koji se proizvodi u malim količinama u prvih nekoliko dana nakon poroda, bogat je imunološkim komponentama kao što su sekretorni imunoglobulin, laktoferin, leukociti. Po sastavu, veći je udio proteina nego masti i ugljikohidrata. Kolostrum je žućkaste boje i nešto je gušći od zrelog i prijelaznog mlijeka. Potiče i olakšava izlučivanje mekonija- prve stolice. Kolostrum je visokovrijedna namirnica te i primjenom minimalne količine, djetetove potrebe bivaju zadovoljene. U prva tri dana dovoljno je od 20 do mililitara po obroku, odnosno do 100 mililitara u prva 24 sata. Prijelazno mlijeko ima neke karakteristike kolostruma, ali predstavlja razdoblje "pojačane" proizvodnje mlijeka kako bi se podržale prehrambene i razvojne potrebe dojenčeta koje brzo raste, a obično se javlja od 5 dana do dva tjedna nakon poroda, nakon čega se mlijeko smatra većinom zrelo. U fazi prijelaznog mlijeka dolazi do rasta koncentracije ugljikohidrata, masti i vitamina topivih u vodi, a opada koncentracija vitamina, proteina i imunoglobulina. Otprilike nakon dva tjedna od poroda javlja se zrelo mlijeko. Slađeg je okusa od kravljeg mlijeka. Zrelo mlijeko pruža osjećaj sitosti i njegova vrijednost je izrazito energetska. Sadrži veću koncentraciju masti, ugljikohidrata i laktoze. Vremenom dolazi do smanjenja koncentracije bjelančevine te je djetetu sa otprilike 6 mjeseci starosti potrebno početi davati dodatne bjelančevine u obliku krute hrane [17].

4. Položaji kod dojenja

Pravilan položaj djeteta na dojci jedan je od osnovnih preduvjeta uspješnog dojenja. Ispravan položaj kod dojenja podrazumijeva: na koji način majka drži dijete i kako su usta djeteta postavljena na dojku. Majka, bez obzira na namjeru hranjenja, treba se smjestiti što je moguće udobnije. To može biti sjedenje uspravno, poluzabačeno, bočno ležanje. Za uspješnije dojenje važno je pronalaženje udobnog položaja i omogućavanje djetetu neograničen pristup dojci. Važno je uputiti majku da ne postoji jedan pravilan položaj koji će odgovarati svakome te da se položaji mogu mijenjati pri svakom hranjenju [18].

4.1. Ležeći bočni položaj

Ležeći bočni položaj najčešće se koristi u prvim danima nakon poroda. U ovom položaju majka se može odmoriti i bolje opustiti cijelo tijelo. Majka treba leći na bok, a glavu nasloniti na jastuk. Važno je naglasiti da se majka ne treba nagnjati ka djetetu, već dijete privući k sebi. Ruka koja je bliža djetetu može ići ispod jastuka ili biti pod glavom djeteta. Dijete je tijesno pripijeno uz tijelo majke, a usta u visini majčine bradavice. Kod ležećeg bočnog položaja važno je pripaziti da dijete ne mora okretati glavu ili se naprezati glavom ka dojci. Gornja ruka majke pridržava dijete ili dojku [19].

Slika 4.1.1 Dojenje u ležećem bočnom položaju

Izvor: <https://www.roda.hr/portal/dojenje/ispravan-pocetak-dojenja/ispravan-polozaj-pri-dojenju.html>

4.2. Položaj kolijevke

Položaj kolijevke najčešći je položaj dojenja. Majka dijete stavi na vlastitu ruku da glava bude blizu ili u unutarnjoj strani lakta. U položaju kolijevke važno je da djetetova ruka koja se nalazi bliže majke, donja ruka, bude pod dojkom ili oko struka majke. Podlaktica majke podupire leđa djeteta, a drugom rukom majka obuhvaća i pridržava dojku. Važno je također da je djetetova glava u ravnini s ostatkom tijela i posve okrenuta ka majci [20].

Slika 4.2.1 Dojenje u položaju kolijevke

Izvor: <https://www.roda.hr/portal/dojenje/ispravan-pocetak-dojenja/ispravan-polozaj-pri-dojenju.html>

4.3. Unakrsni hvat u položaju kolijevke

Kod unakrsnog hvata u položaju kolijevke majka dlanom podupire i vodi glavu djeteta. Podlakticom podupire leđa djeteta. Unakrsni hvat u položaju kolijevke posebno se preporuča kod djeteta s hipotonom miškulaturom, prijevremeno rođenog djeteta i kod djeteta sa slabim refleksom sisanja [16].

Slika 4.3.1 Dojenje u unakrsnom hvatu

Izvor: <https://www.roda.hr/portal/dojenje/ispravan-pocetak-dojenja/ispravan-polozaj-pri-dojenju.html>

4.4. Položaj nogometne lopte

Drugi naziv ovoga položaja je položaj pod rukom. U ovom položaju djetetovo tijelo nije pripijeno uz majčino već je ono usmjereno sa strane majčina tijela, ali prema natrag. Potrebno je širom rastvoriti dlan te držati djetetovu glavu. Pod prednju ruku preporuča se staviti jastuk te njome poduprijeti gornji dio djetetovih leđa. Ovaj položaj preporuča se nakon carskog reza, pri dojenju blizanaca i ako dijete ima poteškoće sa obuhvaćanjem bradavice ili sisanjem [21].

Slika 4.4.1 Dojenje u položaju nogometne lopte

Izvor: <https://www.roda.hr/portal/dojenje/ispravan-pocetak-dojenja/ispravan-polozaj-pri-dojenju.html>

5. Pozitivni učinci dojenja

Postoje brojni dokazani pozitivni učinci dojenja za majku. Majka koja doji ima manji rizik za nastanak anemije jer dojenje potiče bržu involuciju materine te manje krvarenje nakon porođaja. Dojenjem se smanjuje učestalost karcinoma jajnika, ali i dojke, prije same menopauze. Također, dojenjem se smanjuje učestalost osteoporoze u menopauzi. Kod majke koja doji svoje dijete, rjeđe dolazi do pojave infekcije mokraćnih puteva. Osim toga, dojenjem se pospješuje proces mršavljenja, pa majka koja doji brže mršavi.

Osim za majku, postoje i brojni pozitivni učinci dojenja za zdravlje djeteta. Dokazano je da dojenjem dolazi do boljeg sazrijevanja imunološkog sustava djeteta te funkcija probavnih organa. Samim time dolazi do rjeđe pojave crijevnih infekcija. Osim toga, smanjena je pojavnost i infekcija dišnog puta, pojave meningitisa i upale srednjega uha. Kod djeteta kojeg majka doji rjeđe nastaju alergijska oboljenja, te je bolji imunološki odgovor na cijeljenje. Također, smanjena je pojavnost nekrotizirajućeg enterokolitisa. Postoje i brojni drugi pozitivni učinci kako za majku, tako i za dijete, ali jedan je zajednički- pospješuje se emocionalna povezanost djeteta i majke. Samim time, stvara se pozitivan učinak na psihički razvoj samog djeteta, ali i majke. Pogoduje i kognitivnom razvoju djeteta [22].

6. Dojenje u javnosti

Dojenje u javnosti prikladan je i praktičan način hranjenja za vrijeme boravka izvan kuće. Izrazito je praktično jer nije potrebna nikakva dodatna oprema, te se može dojiti u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu. Majka koja svoje dijete hrani na zahtjev vrlo je vjerojatno da će dijete dojiti u javnosti. Kako bi dojenje u javnosti bilo lakše, bez osjećaja srama i neugode, preporuča se prije samog dojenja u javnosti dojiti ispred neke druge osobe (partner, članovi obitelji, prijatelji) kako bi se majka osjećala ugodnije pri dojenju pred drugim ljudima. Ipak, neke majke preferiraju korištenje neke vrste pokrivala. To može biti šira odjeća ili nekakva marama kojom majka pokrije svoja prsa i dijete. Majke se tada ne osjećaju eksponirano te lakše mogu dojiti. Preporuča se također i nošenje praktičnije odjeće, kao npr. grudnjaka za dojlje koji se može otkopčati s prednje strane, te tada hranjenje postaje lakše. Majke pomoć mogu potražiti od medicinske sestre to jest patronažne sestre. Patronažna sestra svojim savjetima i primjerima iz prakse olakšat će majkama dojenje kod kuće, ali pogotovo i u javnosti. U nekim državama postoje i takozvani „Baby Café“ gdje najčešće odlaze majke koje doje svoje djecu. Ovakav tip lokala uvelike olakšava sam početak ,ali i kasnije dojenje u javnosti [23]. U Hrvatskoj postojanje klupa za dojenje znatno olakšava dojenje u javnosti. Na nekim od tih klupa majke mogu i previti svoje dijete nakon dojenja [24]. Dojenje u javnosti često nije teško već je izazovno s obzirom na komentare prolaznika i neugodne poglede upućene ka majci koja doji. Iz toga razloga, patronažna sestra treba smanjiti stres, osjećaj neugode i straha od dojenja u javnosti, razbiti predrasude koje okolina stvara te uz puno strpljenja i empatije pomoći majkama pri uspostavi dojenja u javnosti [23].

Slika 6.1 Primjer dojenja bez i sa pokrivalom

Izvor: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4298082/>

7. Zaštita i promicanje dojenja

Još 1991.godine UNICEF i Svjetska zdravstvena organizacija pokrenuli su inicijativu „Bolnica- prijatelj djece“. Od 2016.godine, sva javna rodilišta u Hrvatskoj imaju status „Bolnica- prijatelj djece“. U sklopu projekta „Bolnica- prijatelj djece“ pruža se kontinuirana podrška majkama koje tek počinju s dojenjem. Kako bi projekt bio što uspješniji važno je ulagati u opremu, ali i edukaciju osoblja koje svakodnevno pomaže i pruža podršku majkama. U sklopu projekta „Bolnica- prijatelj djece“ vrši se edukacija osoblja, no i nakon završene edukacije važno je imati napisana pravila kojih se zdravstveni djelatnici trebaju podsjećati i primjenjivati. Zdravstvenim djelatnicima je važna poduka o vještinama kako bi pravilno primjenjivali pravila za uspješno dojenje. Svaka trudnica mora biti upućena u dobrobiti dojenja i o samom načinu dojenja. Nakon porođaja, potrebno je pružiti pomoć u samom početku podoja kako bi ono bilo uspješno. Ako u određenom slučaju dojenče ne može direktno sisati majčino mlijeko, važno je uputiti majku na koje će način održati proizvodnju mlijeka i izdajati se. Potrebno je omogućiti da majka i dijete borave skupa tijekom cijelog dana, ali i noći. Majku treba poticati da dijete doji na zahtjev, a ne prema unaprijed određenom rasporedu. Važno je također uputiti majku da ne daje nikakvu vrstu dohrane, osim ako nije uvjetovano određenom medicinskom dijagnozom ili potrebom. Osim toga, ne primjenjuje se upotreba dudu varalica kod djece koja su dojena. Prije otpusta iz bolnice, važno je uputiti majku u grupe za potporu dojenju ili čak osnivanju iste [25] .

Većina dojilja vjerojatno je imala iskustvo traženja prikladnog mjesta za dojenje dok su izvan kuće, a posebno na prometnim mjestima poput zračnih luka, trgovačkih centara ili usred grada. Iako je dojenje u javnosti sve više prihvaćeno, zbog različitih kulturnih, psiholoških ili drugih razloga, mnoge majke još uvijek osjećaju nelagodu zbog toga. Kako bi se pružila podrška dojenju kao najzdravijem i najboljem načinu ishrane djeteta u različitim gradovima diljem svijeta, ali u Hrvatske postavljenje su klupe za dojenje. Na klupama majka može nesmetano doći svoje dijete, a postoji i prostor predviđen za prematanje. Postavljanjem klupa nastoji se podići svijest o dojenju na javnom mjestu kao normalnoj i prirodnoj pojavi koje je neophodno za rast i razvoj djeteta. U Hrvatskoj danas su klupe postavljene u Zagrebu, Karlovcu, Puli, Krapini... [24].

8. Istraživački dio

Cilj istraživanja bio je ispitati mišljenja opće populacije o dojenju u javnosti te stavova o postavljanju klupa za dojenje na javnim mjestima. Kako bi istraživanje ispunilo zadani cilj, postoje neka ključna pitanja na koje je potrebno dati odgovore. Neka od tih pitanja su: Podržavate li dojenje u javnosti te u kojoj mjeri? Treba li majka dojiti sa ili bez pokrivala i na kojim mjestima? Podržavate li klupe za dojenje u javnosti?... Sudionici su osobe opće populacije različitih dobnih skupina (<20, 21-30, 31-40, 41-50, >51 godinu).

8.1. Uzorak

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 4217 sudionika, a od toga 4173 (99%) žena i 44(1%) muškaraca. S obzirom na premali broj sudionika muškog spola u odnosu na sudionice ženskog spola, sudionici muškog spola izuzeti su iz daljnje obrade. Dob sudionika bila je različita, no najčešća dob bila je u rasponu od 21 do 30 godina, njih 1756 (41,6%) sudionika.

8.2. Instrumentariji

Istraživanje je provedeno online anketom uređenoj u aplikaciji Google forms, te je putem društvene mreže Facebook podijeljena na rješavanje. Anketa je objavljena u različitim Facebook grupama kao što su: „Trudnice i Mame 2022“ , „Mame iz Đakova i okolice“, „Mame iz Osijeka“, „Međimurske mame i trudnice“, „Moderno roditeljstvo“, „Ženski recenziRAJ“, „Muški recenziRAJ“. Vremensko razdoblje provođenja ankete bilo je od 10.6. do 3.7.2022. godine. Upitnik je sastavljen od 14 pitanja. 3 pitanja odnose se na opće podatke (dob, spol, stupanj obrazovanja), a ostala na stavove opće populacije o dojenju u javnosti, postavljanju klupa za dojenje i o vlastitom iskustvu kada se radi o dojenju u javnosti. Anketa je bila u potpunosti anonimna i dobrovoljna.

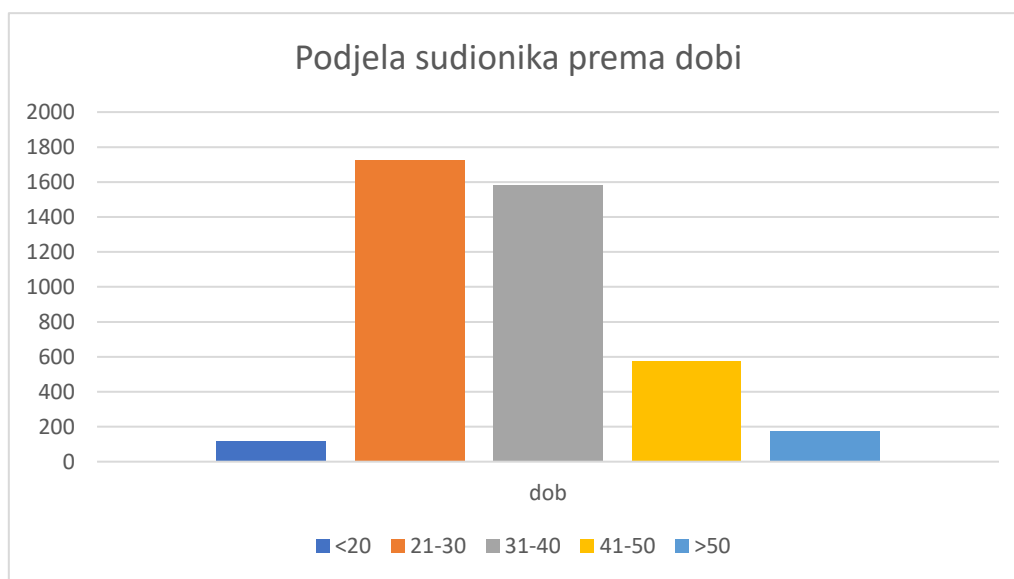
9. Rezultati istraživanja

Prema dobi, najčešća dobna skupina, 41,4% sudionika, bila je od 21 do 30 godina. Najmanje sudionika, njih 2,9%, imalo je 20 i manje godina. U dobi od 31 do 40 godina sudjelovalo je 37,8% sudionika, dok je u dobi od 41 do 50 godina sudjelovalo 13,8%. 4,1% sudionika imalo je 51 i više godina. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.1 te u grafu 9.1 .

Dob	Frekvencija	Postotak
<20	120	2,9%
21-30	1726	41,4%
31-40	1579	37,8%
41-50	576	13,8%
>51	172	4,1%

Tablica 9.1 Podjela sudionika prema dobi

Izvor: autor

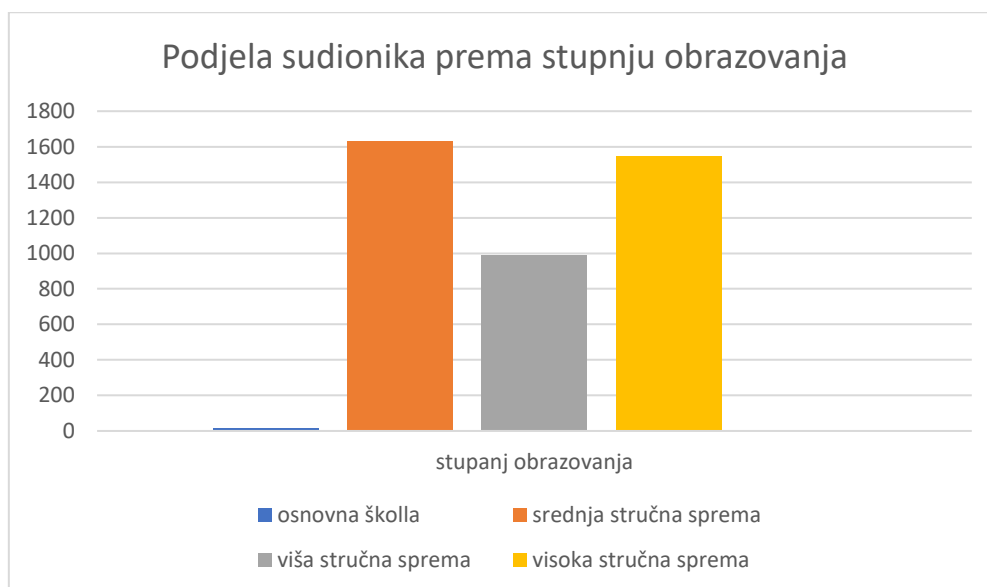
Graf 9.1 Podjela sudionika prema dobi

Izvor: autor

Po pitanju stupnja obrazovanja, najviše sudionika, njih 39% ima završenu srednju stručnu spremu, dok samo 0,3% ima završenu osnovnu školu. Višu stručnu spremu ima završeno 23,6%, dok visoku stručnu spremu završeno ima 37% sudionika. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.2 te u grafu 9.2 .

Obrazovanje	Frekvencija	Postotak
Osnovna škola	14	0,3%
Srednja stručna sprema	1628	39%
Viša stručna sprema	986	23,6%
Visoka stručna sprema	1545	37%

*Tablica 9.2 Podjela sudionika prema stupnju obrazovanja
Izvor: autor*

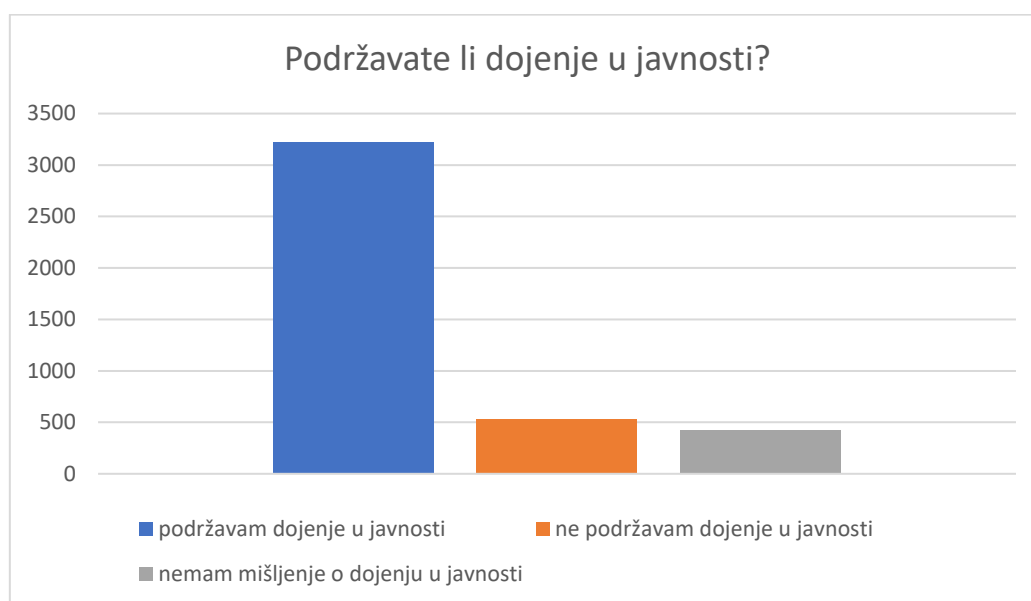

*Graf 9.2 Podjela sudionika prema stupnju obrazovanja
Izvor: autor*

Na pitanje „Podržavate li dojenje u javnosti?“, 77,2% sudionika odgovorilo je kako podržava dojenje u javnosti. 12,8% sudionika ne podržava dojenje u javnosti, dok 10% nema mišljenje o dojenju u javnosti. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.3 te u grafu 9.3 .

Podržavate li dojenje u javnosti?	Frekvencija	Postotak
Podržavam dojenje u javnosti	3221	77,2%
Ne podržavam dojenje u javnosti	533	12,8%
Nemam mišljenje o dojenju u javnosti	419	10%

*Tablica 9.3 Brojčani prikaz sudionika o podržavanju dojenja u javnosti
Izvor: autor*

*Graf 9.3 Brojčani prikaz sudionika o podržavanju dojenja u javnosti
Izvor: autor*

Na pitanje: „Jeste li ikad vidjeli majku koja doji u javnosti?“, 94,3% sudionika je odgovorilo da su vidjeli majku koja doji u javnosti, dok je njih 5,7% odgovorilo suprotno. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.4 te u grafu 9.4 .

Jeste li ikada vidjeli majku koja doji u javnosti?	Frekvencija	Postotak
Da	3937	94,3%
Ne	236	5,7%

*Tablica 9.4 Brojčani prikaz sudionika koji su vidjeli dojenje u javnosti
Izvor: autor*

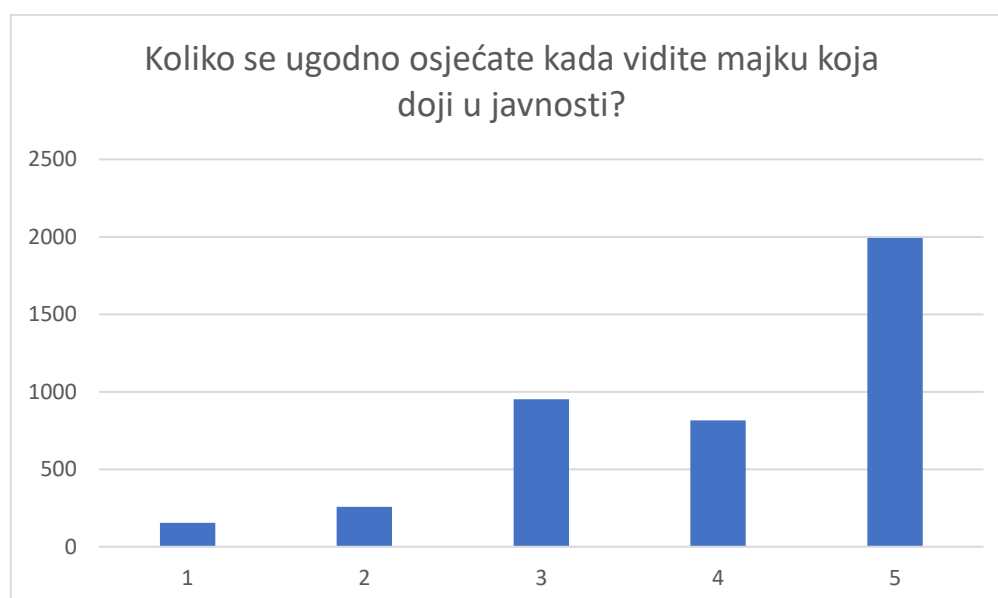
*Graf 9.4 Brojčani prikaz sudionika koji su vidjeli dojenje u javnosti
Izvor: autor*

Pitanjem „Koliko se ugodno osjećate kada vidite majku koja doji u javnosti?“, 47,8% na skali od 1 do 5, odgovorilo je ocjenom 5, a samo 3,7% odgovorilo je ocjenom 1. Ocjenom 2, 6,2% označilo je osjećaj ugone kada vidi majku koja doji u javnosti, dok je ocjenom 3 označilo 22,8% sudionika. 19,6% odgovorilo je ocjenom 4. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.5 te u grafu 9.5 .

Koliko se ugodno osjećate kada vidite majku koja doji u javnosti?	Frekvencija	Postotak
1	155	3,7%
2	257	6,2%
3	951	22,8%
4	816	19,6%
5	1994	47,8%

Tablica 9.5 Brojčani prikaz sudionika koji su odgovorili na pitanje koliko se ugodno osjećaju kada vide dojenje u javnosti na skali od 1 do 5

Izvor: autor

Graf 9.5 Brojčani prikaz sudionika koji su odgovorili na pitanje koliko se ugodno osjećaju kada vide dojenje u javnosti na skali od 1 do 5

Izvor: autor

„Ako ste osoba ženskog spola, kakav je vaš sav o dojenju u javnosti?“, pitanje je na koje je 53,6% žena odgovorilo da to smatra normalnim, dok 6,7% dojenje u javnosti ne smatra primjerenim. 38,3% žena smatra da je dojenje u javnosti normalno ukoliko majka koristi neku vrstu pokrivala, a 1,4% nema mišljenje o tome. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.6 te u grafu 9.6 .

Ako ste osoba ženskog spola, kakav je vaš stav o dojenju u javnosti?	Frekvencija	Postotak
Smatram to normalnim	2238	53,6%
Smatram to normalnim ukoliko majka koristi neku vrstu pokrivala	1598	38,3%
Ne smatram to primjerenim	279	6,7%
Nemam mišljenje o tome	60	1,4%

*Tablica 9.6 Brojčani prikaz stavova osoba ženskog spola o dojenju u javnosti
Izvor: autor*

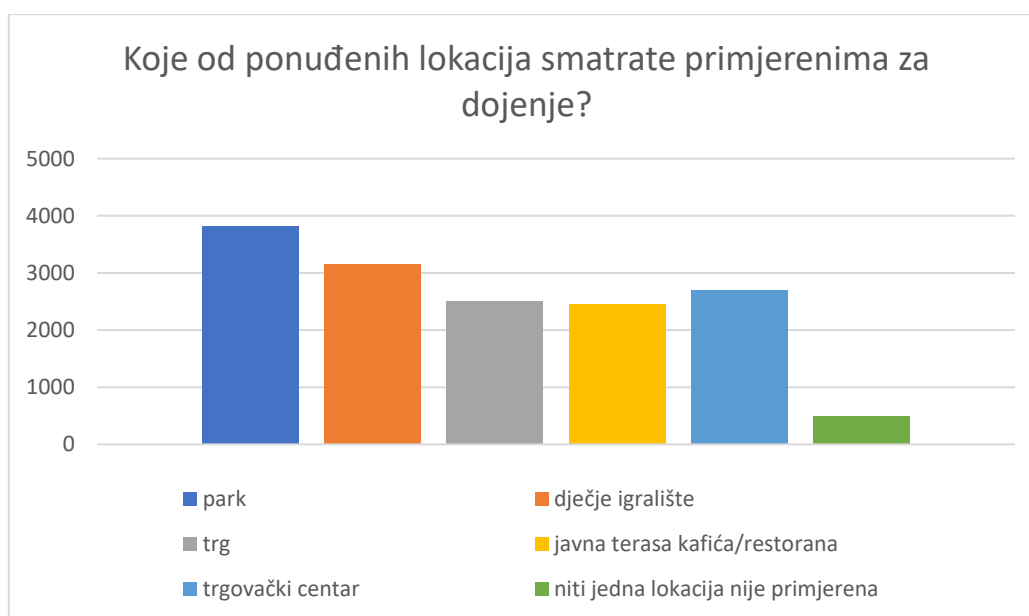
*Graf 9.6 Brojčani prikaz stavova osoba ženskog spola o dojenju u javnosti
Izvor: autor*

Na pitanje „Koje od ponuđenih lokacija smatrate primjerenima za dojenje?“, 86,7% sudionika odgovorilo je park. 75,7% sudionika dječje igralište smatra primjerenim za dojenje u javnosti, a 64,6% trgovački centar. Da je trg primjeren za dojenje u javnosti smatra 60,1% sudionika, a javna terasa kafića/restorana primjerena je za 58,9% sudionika. Niti jednu od ponuđenih lokacija 11,9% sudionika ne smatra primjerenima. Na ovo pitanje, sudionici su mogli odgovoriti sa više ponuđenih odgovora. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.7 te u grafu 9.7 .

Koje od ponuđenih lokacija smatrate primjerenima za dojenje?	Frekvencija	Postotak
Park	3618	86,7%
Dječje igralište	3160	75,7%
Trg	2510	60,1%
Javna terasa kafića/restorana	2458	58,8%
Trgovački centar	2696	64,5%
Niti jedna lokacija nije primjerena	496	11,9%

Tablica 9.7 Brojčani prikaz sudionika o primjerenim lokacijama za dojenje

Izvor: autor

Graf 9.7 Brojčani prikaz sudionika o primjerenim lokacijama za dojenje

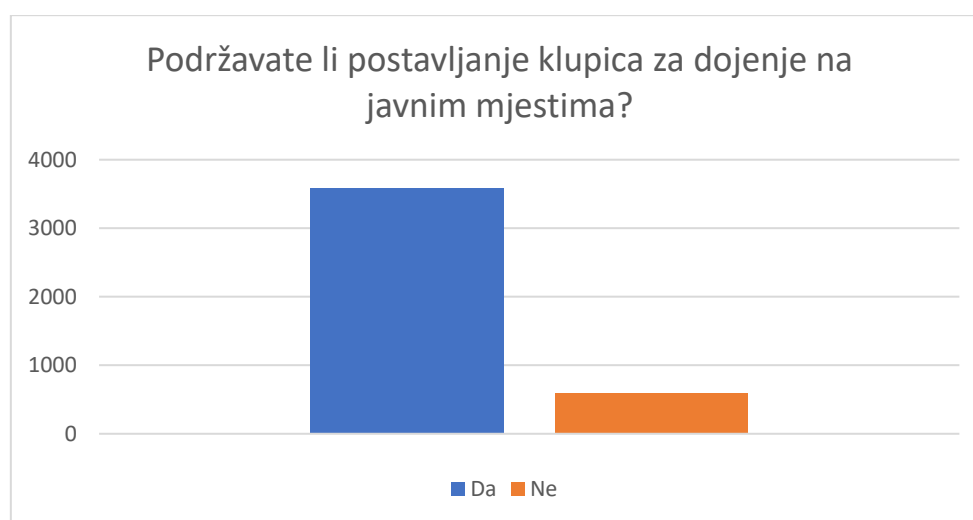
Izvor: autor

„Podržavate li postavljanje klupica za dojenje na javnim mjestima?“, pitanje je na koje je 86% sudionika odgovorilo potvrdno, dok je preostalih 14% odgovorilo suprotno. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.8 te u grafu 9.8 .

Podržavate li postavljanje klupica za dojenje na javnim mjestima?	Frekvencija	Postotak
Da	3586	85,9%
Ne	587	14,1%

Tablica 9.8 Brojčani prikaz sudionika koji podržavaju postavljanje klupica za dojenje na javnim mjestima

Izvor: autor

Graf 9.8 Brojčani prikaz sudionika koji podržavaju postavljanje klupica za dojenje na javnim mjestima

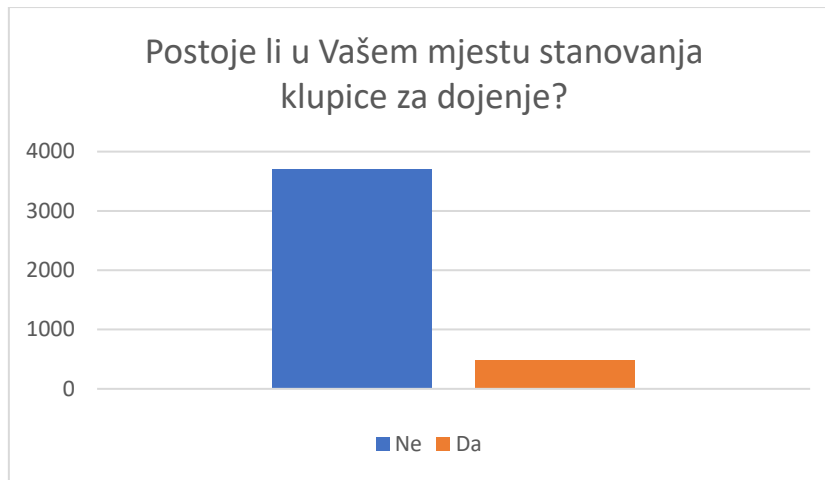
Izvor: autor

Na pitanje „Postoje li u Vašem mjestu stanovanja klupice za dojenje?“, 88,6% sudionika odgovorilo je da postoje, dok je preostalih 11,4% sudionika odgovorilo suprotno. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.9 te u grafu 9.9 .

Postoje li u Vašem mjestu stanovanja klupice za dojenje?	Frekvencija	Postotak
Da	478	11,5%
Ne	3695	88,5%

Tablica 9.9 Brojčani prikaz sudionika o dostupnosti klupica za dojenje u mjestu stanovanja

Izvor: autor

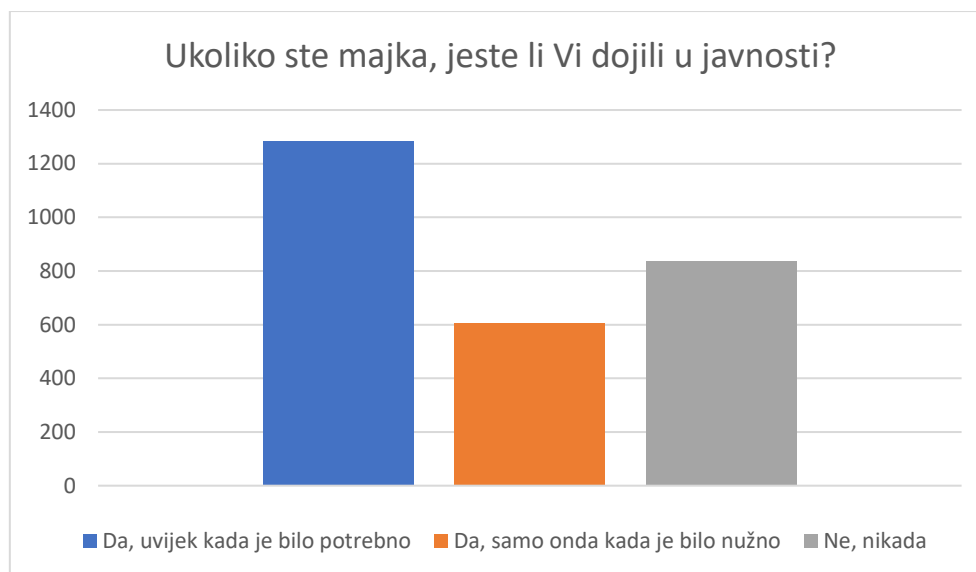

*Graf 9.9 Brojčani prikaz sudionika o dostupnosti klupice za dojenje u mjestu stanovanja
Izvor: autor*

„Ukoliko ste majka, jeste li Vi dojili u javnosti?“, pitanje je na koje je 47,1% sudionica odgovorilo da su uvijek dojile kada je to bilo potrebno. 30,8% sudionica odgovorilo je da nikada nisu dojile u javnosti, dok je preostalih 22,2% odgovorilo da su dojile samo onda kada je to bilo nužno. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.10 te u grafu 9.10 .

Ukoliko ste majka, jeste li Vi dojili u javnosti?	Frekvencija	Postotak
Da, uvijek kada je bilo potrebno	1282	47,1%
Da, samo onda kada je bilo nužno	604	22,2%
Ne, nikada	838	30,8%

*Tablica 9.10 Brojčani prikaz majki koje su dojile u javnosti
Izvor: autor*

Graf 9.10 Brojčani prikaz majki koje su dojile u javnosti

Izvor: autor

Na pitanje: „Ako ste na prethodno pitanje odgovorili “da“, jeste li prilikom dojenja koristili pokrivalo?“, 40,5% sudionica odgovorilo je da su uvijek koristile pokrivalo tijekom dojenja. 37% sudionica ponekad je koristilo pokrivalo, a preostalih 22,5% nikada nije koristilo pokrivalo pri dojenju u javnosti. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.11 te u grafu 9.11.

Ako ste na prethodno pitanje odgovorili “da“, jeste li prilikom dojenja koristili pokrivalo?	Frekvencija	Postotak
Da, uvijek	800	40,5%
Ponekad	732	37%
Ne, nikada	445	22,5%

Tablica 9.11 Brojčani prikaz majki koje su prilikom dojenja u javnosti koristile pokrivalo

Izvor: autor

*Graf 9.11 Brojčani prikaz majki koje su prilikom dojenja u javnosti koristile pokrivalo
Izvor: autor*

„Ako ste ikada dojili u javnosti, jeste li doživjeli negativne komentare od strane prolaznika i kako ste reagirali?“, pitanje je na koje je 90,4% sudionica odgovorilo kako nisu doživjele negativne komentare. 7,4% sudionica je doživjelo negativne komentare, ali je ignoriralo osobu i nastavilo dojiti. 1,9% sudionica je nakon negativnog komentara odgovorilo na isti, dok je 0,3% prestalo dojiti jer su se osjećale neugodno. Navedeni podaci prikazani su u tablici 9.12 te u grafu 9.12 .

Ako ste ikada dojili u javnosti, jeste li doživjeli negativne komentare od strane prolaznika i kako ste reagirali?	Frekvencija	Postotak
Da, ignorirala sam osobu i nastavila dojiti	149	7,4%
Da, odmah sam prestala dojiti jer sam se osjećala neugodno	7	0,3%
Da, odgovorila sam na negativan komentar	39	1,9%

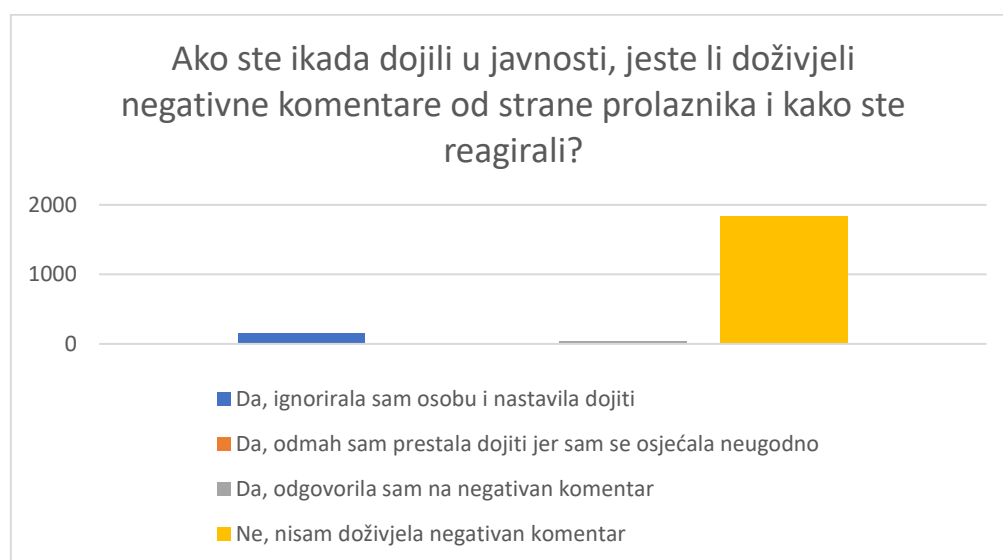
**Ne, nisam doživjela
negativan komentar**

1832

90,4%

Tablica 9.12 Brojčani prikaz majki koje su doživjele negativne komentare od strane prolaznika prilikom dojenja

Izvor: autor

Graf 9.12 Brojčani prikaz majki koje su doživjele negativne komentare od strane prolaznika prilikom dojenja

Izvor: autor

Na posljednje pitanje odgovorilo je 149 sudionica. Pitanje glasi: „Ako ste na prethodno pitanje odgovorili sa “da“, ukratko opišite svoje negativno iskustvo/ komentar. Ovo su neki od odgovora:

- „Neugodni pogledi bakica u crkvi kad sam dojila svoju četiri mjeseca staru bebu“
- „Bilo je dosta mrkih pogleda, jednom me jedna starija žena napala kako ona ne mora gledati moje sise u javnosti. Ja sam na to odgovorila da gleda nešto drugo i samo nastavila tamo gdje sam stala“
- „Bili su to pogledi ,i okretanje glave te komentiranje kao da je to nešto ružno a zapravo je normalna stvar“
- „Kolegica se zgražala sto moja kćer s godinu dana još uvijek sisa. I uporno joj je govorila to je fuj“
- „Češći su bili pogledi, a od komentara bih izdvojila: lakše ti je dati bocu, zašto se mučiš...“

- „U kafiću su imali potrebu komentirati neka odem u wc dojeti, a ne među ljudima“
- „Neki tip na plaži mi je vikao: Daj malo i tati!, znalo se dogoditi da ljudi čudno gledaju, ali ne često“
- „Konstantno buljenje ljudi kao da su vidjeli ne znam što. Jednom sam odgovorila da šta gledaju i rekli su mi da me može biti sram i da neka vadim sisu doma“
- „Uglavnom su to bili neki čudni pogledi, osuđujući, ponekad i neki negativan komentar ("Bože sačuvaj", "Svašta za vidjeti", "Ni obraza, ni stida"...)"
- „Na terasi kafića jedne poznate slastičarne krenula sam dojit kćer dok su sa strane pogledi i komentari mržnje letjeli na sve strane. .nisam se puno obazirala no kćer zbog pogleda nije htjela jesti“
- „Samo od obitelji i prijatelja kod prvog djeteta. Bila sam prva dojilja u obitelji nakon dugo godina. Uskoro su se navikli pa su prestali prigovarati. Nikad od stranaca.“
- „Dojila sam dijete od nepunih 2 godine u avionu tijekom polijetanja i slijetanja, pritom smo bili potpuno pokriveni, ali je to svejedno zasmetalo starijoj gospodi koja je sjedila nasuprot nas. Čudili su se sto zbog samog dojenja u avionu i na činjenicu da dijete te starosti još uvijek doji“
- „U objektu uslužne djelatnosti tražili su me da se preselim na mjesto koje je “manje vidljivo”. Odbila sam i nikad više potražila usluge kod njih.“
- „Najviše žene koje su komentirale da se doma doji i da za javnu površinu postoji bočica“
- „Konkretno nisam doživjela negativne komentare, ali sam doživjela čuđenje, pogledavanje, kolutanje očima zbog čega sam uvijek imala “pokrivalo” prilikom dojenja...“
- „Uglavnom se ticalo svekrve i njenih komentara o dojenju (u kući, pred kućom)“
- „Na jednom druženju bila sam jedina sa bebom i kada sam počela dojeti, jedna cura je prokomentirala zar sad svi dečki trebaju buljit u moje sise? Rekla sam samo, ne trebaju, ali moje dijete treba...“
- „Uglavnom su ljudi samo gledali i izrazom lica davali do znanja da im je to grozno, komentirali sa nekim drugim to, nitko mi nikad direktno nije ništa rekao.“
- „Ispred doma zdravlja kod pedijatrijske ordinacije sam čekajući pregled dojila svoju 2-mjesečnu bebu. Prisla mi je starija gospođa i rekla kako ovo nije mjesto za pornografiju i pokazivanje sisuređača. Rekla sam joj da ne gleda ako joj smeta i da gleda

svoja posla, na što je gospođa odgovorila da sam jako nekulturna prema starijima, što sam ionako pokazala golotinjom. Nastavila sam uživati u hranjenju svoje bebe.“

- „Na vjenčanju člana obitelji su me uputili gdje da idem dojiti jer 'zašto da nekog na vjenčanju uznemiravam svojim sisama na izvolte' “
- „Komentar starije gospođe : "Baš ste našli mjesto..." Dojila sam prekrivena tetra pelena u dj. parku u kojem nije bilo nikoga. Odgovorila sam joj : "Danas je baš lijep dan". Zbunila se totalno i produžila.“
- „Starija žena u prolazu mi dobacila da se djeca hrane kod kuće“
- „Gospođa u banci u redu se zgražala što dojim u banci na stolici“
- „Prvenstveno je moj suprug najviše protiv toga. Naslušala sam se komentara od različitih dušebrižnika: "to se radi doma" "vidi koliko je ljudi oko tebe" " ne moraju svi gledati u tvoje sise"
- „Dojila sam u parku, na klupici koja nije odmah uz glavni put i prolazila su dva starija bračna para (70+). Jedan od gospodina je prstom uperio u mene -pola metra do mene i smijao se, nastavio dalje šetati. Nisam ništa od šoka odgovorila na to, a ni muž se nije snašao koji je sjedio do mene i bebe.“

10. Rasprava

Istraživanje provedeno tijekom izrade ovog završnog rada pokazuje rezultate slične ranije provedenim istraživanjima drugih autora, na istu ili sličnu temu. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem pokazuju da 77,1% podržava dojenje u javnosti, te na skali od 1 do 5 po pitanju osjećaja ugođe kada je u blizini majka koja doji, ukupno je 9,2% iskazalo ocjenom 1 ili 2. Najveća razlika u rezultatima je kod istraživanja provedenog u New York-u u razdoblju od 2006. do 2008.godine gdje je sudjelovalo 2075 sudionika, koji su putem telefona intervjuirani o stavovima po pitanju dojenja u javnosti. Svi sudionici su bili punoljetni, a među sudionicima sveukupno 50,4% sudionika ne podržava javno dojenje. Nije bilo značajnih razlika u stavovima po pitanju dojenja u javnosti s obzirom na spol. Trećini (33,2%) sudionika bilo je neugodno kada žene doje u njihovoj blizini u javnosti. Naime, u navedenom istraživanju 33,2% osjeća se neugodno kada žena doji u javnosti, a čak 50,4% ne podržava dojenje u javnosti [26].

Provedeno istraživanje pokazuje da 58,8% sudionika smatra da je javna terasa kafića ili restorana primjerena za dojenje, a 64,5% smatra da je to trgovački centar. Rezultate možemo usporediti sa istraživanjem provedenim u Australiji 2008. godine. U intervju putem telefona sudjelovalo je 93 sudionika, od čega su 66 sudionika bili vlasnici restorana, a preostalih 27 sudionika bili su vlasnici trgovačkih centara. Po pitanju restorana 33,3% vlasnika izjavilo je da majka može doći u njihovom objektu bez obzira na to što bi drugi gosti rekli ili na koji način bi reagirali. 4,54% vlasnika izjavilo je kako ne podržava dojenje u javnosti, no majku ne bi prekidali u istom. Po pitanju trgovačkih centara, 48% vlasnika izjavilo je da majka može doći bilo gdje i bilo kada u centru. Niti jedan vlasnik nije propisao politiku o provođenju dojenja, no preostalih 52% obeshrabrili bi majku koja doji u javnosti i predložili bi majci da se premjesti na drugo, više osamljeno, mjesto kada želi doći. 37% vlasnika je u trgovačkom centru, u sklopu toaleta, osiguralo posebnu prostoriju za previjanje i dojenje [27]. Također, slično istraživanje provedeno je u Kanadi 2015.godine. Telefonskom anketom ispitani su stavovi 1276 punoljetnih sudionika o dojenju u javnosti. Anketa se konkretno odnosila na dojenje u restoranima i trgovačkim centrima. Sveukupno, 78% sudionika složilo se da je prihvatljivo da majka doji svoje dijete u trgovačkom centru, 81% složilo se da je dojenje u javnosti prihvatljivo u restoranu. Među sudionicima koji ne podržavaju dojenje prednjače umirovljene žene te žene koje nikada nisu imale djecu [28].

Provedeno istraživanje pokazuje kako su majke najčešće navodile da su na osudu nailazile od strane starijih, umirovljenih žena. Ovo su neki od primjera: „Starija žena u prolazu

mi dobacila da se djeca hrane kod kuće“, „Komentar starije gospođe :Baš ste našli mjesto...“, „Bilo je dosta mrkih pogleda, jednom me jedna starija žena napala kako ona ne mora gledati moje sise u javnosti.“ U istraživanju u kojem je sudjelovalo 389 žena iz Italije, Škotske, Švedske i Španjolske sudionice su putem intervjua iskazale svoja iskustva o dojenju u javnosti. Rezultati su pokazali da su dojilje iz Škotske i Italije češće dojile u javnosti bez negativnih iskustava. U javnosti su najmanje dojile majke iz Švedske. Navode kako ostatak populacije pri dojenju u javnosti ne želi prihvatiti funkcionalnu ulogu dojki, već smatra da se time pokazuje seksualna ili estetska „strana“. Neodobravanje i posramljivanje, majke su najčešće doživjele od strane umirovljenih žena [29].

Rezultati ovog istraživanja pokazuju da žene ponekad nailaze i na negativne komentare od strane obitelji i bliskih im osoba kada je riječ o dojenju u javnosti. Neki od primjera su: „Prvenstveno je moj suprug najviše protiv toga. Naslušala sam se komentara od različitih dušebrižnika: "to se radi doma" "vidi koliko je ljudi oko tebe" " ne moraju svi gledati u tvoje sise", „Na vjenčanju člana obitelji su me uputili gdje da idem dojiti jer 'zašto da nekog na vjenčanju uznemiravam svojim sisama na „izvolte““, „uglavnom se ticalo svekrve i njenih komentara o dojenju (u kući, pred kućom)“, „Kolegica se zgražala sto moja kćer s godinu dana još uvijek sisa. I uporno joj je govorila to je fuj“... Istraživanje provedeno 2015. u Sjedinjenim Američkim Državama pokazuje slične rezultate. Naime, intervjuirano je 15 majki i njihovih obitelji o stavovima i iskustvima o dojenju u javnosti. 60% članova obitelji najčešće su predlagali majkama da ranije izdoje svoje mlijeko, te da mlijeko ponesu u bočici kako ne bi morale dojiti u javnosti. No, ako je dojenje bilo nužno tražili su diskretnost i potpunu pokrivenost dojki [30].

Provedeno istraživanje pokazuje da su majke koje su doživjele negativne komentare uglavnom ignorirale osobu koja je tako komentirala. Također, iskustva majki govore da osobe nisu nužno komentirale samo dojenje u javnosti, već je mimikom lica bilo izraženo gađenje i slične emocije. Neki od primjera koje su majke navodile su: „Konstantno buljenje ljudi kao da su vidjeli ne znam što. Jednom sam odgovorila da šta gledaju i rekli su mi da me može biti sram i da neka vadim sisu doma“, „Uglavnom su to bili neki čudni pogledi, osuđujući, ponekad i neki negativan komentar- "Bože sačuvaj", "Svašta za vidjeti", "Ni obraza, ni stida" , „Češći su bili pogledi, a od komentara bih izdvojila: lakše ti je dati bocu, zašto se mučiš“, „Neugodni pogledi bakica u crkvi kad sam dojila svoju četiri mjeseca staru bebu“. Istraživanje koje je provedeno u Walesu 2022.godine pokazuje slične rezultate. U intervjuima je sudjelovalo 17 000 majki koja su podijelila svoja iskustva sa dojenjem u javnosti. Majke su često doživjele

reakcije gađenja pri dojenju u javnosti. One navode kako su svjesne stigme vezano uz dojenje u javnosti te su zbog toga često osjećale strah kada bi im se netko obratio u negativnom smislu. Majke navode kako su bojale sukoba sa strancima po pitanju dojenja u javnosti, te su zato često ignorirale komentare [31].

11. Zaključak

Majčino mlijeko najbolja je hrana za dijete. Osim same prehrane, dojenjem dijete od majke prima osjećaj sigurnosti, zaštićenosti i topline. Svojom sastavom majčino mlijeko prilagođava se potrebama djeteta. Do 6. mjeseca života, ono je u svakom pogledu dovoljna prehrana za djetetov rast i razvoj. Sama fiziologija laktacije odvija se u tri koraka: mamogeneza, laktogeneza i galaktopoeza. Nakon rođenja, kod majke dolazi do povećanja razine hormona prolaktina i oksitocina. Oba hormona luči hipofiza. Prolaktin djeluje na sekretorne stanice alveola, pa potiče stvaranje mlijeka. Oksitocin djeluje na mišićne stanice alveola, pa dolazi do istiskivanja mlijeka u mliječne kanaliće. Kako bi dojenje bilo uspješno, jedan od najvažnijih čimbenika je pravilan položaj djeteta. Edukacija zdravstvenog osoblja izrazito je važna pri radu s majkama i djecom. Patronažna medicinska sestra je osoba koja će majku ohrabriti, pomoći joj pri uspostavi uspješnog dojenja te biti spremna odgovoriti na sva pitanja majke. Dojenjem na zahtjev djeteta česta je potreba dojenja u javnosti. Stoga, uz puno truda, strpljenja i empatije medicinska sestra će razbiti sve predrasude o dojenju kako kod kuće, tako i u javnosti.

Prema rezultatima provedenog istraživanja vidljivo je da dojenje u javnosti od strane sudionika izaziva pozitivne i afirmativne reakcije. Lokacije kao što su park, dječje igralište, trg, javna terasa kafića/restorana i trgovački centar sudionici smatraju primjerenima za dojenje. Iako većina gradova nema klupe za dojenje, sudionici podržavaju postavljanje istih u svojim gradovima ili selima. Žene koje su doživjele negativne komentare pri dojenju u javnosti uglavnom su bili upućeni od strane žena starije životne dobi. Većinom su to komentari kako je dojenje u javnosti neprikladno i vulgarno.

12. Literatura

- [1] H. Lothtop: Knjiga o dojenju- najiscrpniji priručnik za period dojenja, harfa d.o.o., Split, 2008.
- [2] <https://www.kbc-zagreb.hr/banka-humanog-mlijeka-v2.aspx> , dostupno: 15.7.2022.
- [3] C. R. Martin, P. Ling, G. L. Blackburn: Review of Infant Feeding: Key Features of Breast Milk and Infant Formula, *Nutrients* br.8, svibanj 2016., str. 279.
- [4] J. L.Neczypo, S. L. Holley: Providing Evidence- Based Care During the Golden Hour, *Nursing for Women's Health*, br.21, prosinac 2017., str.462-672
- [5] S. Sen: Breast Milk and Breastfeeding: Benefits, Barriers, Maternal Predictors, and Opportunities for Innovation, *Clinical Therapeutics*, br.44, veljača 2022. str.170-171
- [6] T. Peregrin: Education, Peer Counseling, and Paternal Support: Three Ways to Encourage a Healthful Breastfeeding Schedule, *Journal of the American Dietetic Association*, br.102, srpanj 2002., str.943.
- [7] M. E. Freeman, B. Kanyicska, A. Lerrant, G. Naggy: Prolactin: structure, function, and regulation of secretion, *Physiol Rev.* br.80, listopad 2000., str. 1523-1631
- [8] A. F. Bell, E. N. Erickson, C. S. Carter: Beyond labor: the role of natural and synthetic oxytocin in the transition to motherhood, *Womens Helath* br.59, siječanj-veljača 2014., str. 35-42
- [9] K. Unas-Moberg, A. M. Widstorm, S. Werner, A..S. Matthiesen, J. Winberg: Oxytocin and Prolactin Levels in Breast-Feeding Women. Correlation with milk Yield and Duration of Breast-feeding, *Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica* br. 69, siječanj 1990., str. 301-306
- [10] K. Nikolić, F. Čoklo, L. Pađen, J. Aladrović: Hormonski nadzor nad razvojem mliječne žlijezda i proizvodnjom mlijeka, *Veterinar* br.59, 2021., str.45-51
- [11] V. Podgolorec, S. B. Zaputović, R. Kiralj: Majčino mlijeko je najbolji izbor prehrane za novorođenče i dojenče, *Nursing Journal* br.21, 2016., str. 33-40
- [12] F. Mosca, M. L. Gianni: Human milk: composition and health benefits, *Pediatr. Med. Chir.* Br.39, siječanj 2017., 155.str
- [13] G. Gjurić: Sve o dojenju, mali svijet d.o.o., Zagreb, 1994.

- [14] O. Ballard, A. L. Morrow: Human milk composition: nutrients and bioactive factors, *Pediatr. Clin. North Am.* br. 60, veljača 2013., str.49-74
- [15] Y. J. Bae, J. Kratzsch: Vitamin D and calcium in the human breast milk, *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Merabolism* br.32, siječanj 2018., str. 39-45
- [16] J. Grgurić, A. P. Bošnjak: *Dojenje- zdravlje i ljubav*, Alfa, Zagreb, 2006.
- [17] M. Mel-Loly: Colostrum ingredients, its nutritirional and health benefits- an overview, *Clinical Nutrition Open Science* br.44, kolovoz 2022., str. 126-143
- [18] S. Colson: Maternal breastfeeding postions: Have we got it right?, *The practising midwife* br.8, prosinac 2005., str. 29-32
- [19] R. Schafer: Physiologic Breastfeeding: A Contemporary Approach to Breastfeeding Initiation, *Journal of Midwifery & Women’s Healthcare* br.60, rujan-listopad 2015., str. 546-553
- [20] S. D. Colson, J. H. Meek, J. M. Hawdon: Optimal positions for the release of primitive neonatal reflexes stimulating breasfeeding, *Early Human Development* br.84, srpanj 2008., str. 441-449
- [21] K. L. Weserfield, K. Koenig, R .Oh: Breastfeeding: Common Questions and Answers, *Am. Fam. Physician.* br.98, rujan 2018., str 368-373
- [22] C. Lau: Breastfeeding Challenges and the Preterm Mother-Infant Dyad: A Conceptual Model, *Breastfeed Med.* br.13, siječanj-veljača 2018., str. 8-17
- [23] G. A. Duarte, R. B. Ramos, M.C.A.F. Cardoso: Feeding methods for children with cleft lip and/or palate: a systematic review, *Braz. J. Otorhinolaryngol* br.82, rujan-listopad 2016., str.602-609
- [24] J. Gregurić, A. Pavičić Bošnjak, M. Stanojević, Z.Zakanj: *Priručnik za provođenje inicijative „Rodilište – prijatelj djece“*, Zagreb, UNICEF Ured za Hrvatsku, 2007
- [25]C. L. Dennis, K. Jackson, J. Watson: Interventions for treating painful nipples among breastfeeding women, *Cochrane Databse Syst. Rev.* br.12, prosinac 2014.,str. 12
- [26] L. Mangesi, I. Grkovic: Treatments for breast engorgement during lactation, *Cochrane Databse Syst Rev.* br. 6, siječanj 2018, str.6

- [27] J. P. Spencer: Management of mastitis in breastfeeding women, Am. Fam. Physician br.78, rujan 2008., 727- 731.
- [28] A. Toomey, J. K. Le : Breast Abscess, StatPearls Publishing, 2022.
- [29] J. Allen, D. Hector: Benefits of breastfeeding, NSW Public Health Bulletin br.16, 2005., str.42-46
- [30] <https://obs.hr/wp/2019/06/28/bolnica-prijatelj-djece/>, dostupno: 5.8.2022.
- [31] <https://www.dezeen.com/2018/10/09/heer-bench-52hours-breastfeeding-ivana-preiss-filip-vasic-design/> , dostupno: 6.8.2022.
- [32] C. M. Wurd, M.Hackett: Perception and Attitudes: Breastfeeding in Public in New York City, Journal of Human Lactation br.30, svibanj 2014., str.195-200
- [33] E. McIntyre, D. Turnbull, J. E. Hiller: Breastfeeding in Public Places, Journal of Human Lactation br.15, siječanj 1999., str 131-135
- [34] K. Russel, A. Ali: Public Attitudes Toward Breastfeeding in Public Places in Ottawa, Canada, Journal of Human Lactation br.33, svibanj 2017., str 401-408
- [35] J. A. Scott i suradnici: A Comparison of Maternal Attitudes to Breastfeeding in Public and the Association with Breastfeeding Duration in Four European Countries: Results of Cohort Study, Birth issues in perinatal care br.42, ožujak 2015., str.78-85

13. Popis slika, tablica i grafova

Slika 4.1.1 Dojenje u ležećem bočnom položaju Izvor: https://www.roda.hr/portal/dojenje/ispravan-pocetak-dojenja/ispravan-polozaj-pri-dojenju.html	8
Slika 4.2.1 Dojenje u položaju kolijevke Izvor: https://www.roda.hr/portal/dojenje/ispravan-pocetak-dojenja/ispravan-polozaj-pri-dojenju.html	9
Slika 4.3.1 Dojenje u unakrsnom hvatu Izvor: https://www.roda.hr/portal/dojenje/ispravan-pocetak-dojenja/ispravan-polozaj-pri-dojenju.html	10
Slika 4.4.1 Dojenje u položaju nogometne lopte Izvor: https://www.roda.hr/portal/dojenje/ispravan-pocetak-dojenja/ispravan-polozaj-pri-dojenju.html	10
Slika 6.1 Primjer dojenja bez i sa pokrivalom Izvor: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4298082/	12
Tablica 9.1 Podjela sudionika prema dobi Izvor: autor	15
Tablica 9.2 Podjela sudionika prema stupnju obrazovanja Izvor: autor	16
Tablica 9.3 Brojčani prikaz sudionika o podržavanju dojenja u javnosti Izvor: autor	17
Tablica 9.4 Brojčani prikaz sudionika koji su vidjeli dojenje u javnosti Izvor: autor	18
Tablica 9.5 Brojčani prikaz sudionika koji su odgovorili na pitanje koliko se ugodno osjećaju kada vide dojenje u javnosti na skali od 1 do 5 Izvor: autor.....	19
Tablica 9.6 Brojčani prikaz stavova osoba ženskog spola o dojenju u javnosti Izvor: autor ..	20
Tablica 9.7 Brojčani prikaz sudionika o primjerenim lokacijama za dojenje Izvor: autor	21
Tablica 9.8 Brojčani prikaz sudionika koji podržavaju postavljanje klupica za dojenje na javnim mjestima Izvor: autor	22
Tablica 9.9 Brojčani prikaz sudionika o dostupnosti klupica za dojenje u mjestu stanovanja Izvor: autor.....	22
Tablica 9.10 Brojčani prikaz majki koje su dojile u javnosti Izvor: autor.....	23
Tablica 9.11 Brojčani prikaz majki koje su prilikom dojenja u javnosti koristile pokrivalo Izvor: autor.....	24
Tablica 9.12 Brojčani prikaz majki koje su doživjele negativne komentare od strane prolaznika prilikom dojenja Izvor: autor	26

Graf 9.1 Podjela sudionika prema dobi Izvor: autor.....	15
Graf 9.2 Podjela sudionika prema stupnju obrazovanja Izvor: autor.....	16
Graf 9.3 Brojčani prikaz sudionika o podržavanju dojenja u javnosti Izvor: autor.....	17
Graf 9.4 Brojčani prikaz sudionika koji su vidjeli dojenje u javnosti Izvor: autor.....	18
Graf 9.5 Brojčani prikaz sudionika koji su odgovorili na pitanje koliko se ugodno osjećaju kada vide dojenje u javnosti na skali od 1 do 5 Izvor: autor.....	19
Graf 9.6 Brojčani prikaz stavova osoba ženskog spola o dojenju u javnosti Izvor: autor.....	20
Graf 9.7 Brojčani prikaz sudionika o primjerenim lokacijama za dojenje Izvor: autor.....	21
Graf 9.8 Brojčani prikaz sudionika koji podržavaju postavljanje klupica za dojenje na javnim mjestima Izvor: autor.....	22
Graf 9.9 Brojčani prikaz sudionika o dostupnosti klupica za dojenje u mjestu stanovanja Izvor: autor.....	23
Graf 9.10 Brojčani prikaz majki koje su dojile u javnosti Izvor: autor.....	24
Graf 9.11 Brojčani prikaz majki koje su prilikom dojenja u javnosti koristile pokrivalo Izvor: autor.....	25
Graf 9.12 Brojčani prikaz majki koje su doživjele negativne komentare od strane prolaznika prilikom dojenja Izvor: autor.....	26

Prilog 1 –

Anketni upitnik

1. Spol:
 - muško
 - žensko
2. Dob:
 - <20
 - 21-30
 - 31-40
 - 41-50
 - >51
3. Stupanj obrazovanja:
 - osnovna škola
 - srednja stručna sprema
 - viša stručna sprema
4. Podržavate li dojenje u javnosti?
 - podržavam dojenje u javnosti
 - ne podržavam dojenje u javnosti
 - svejedno mi je
 - nemam mišljenje o dojenju u javnosti
5. Jeste li ikada vidjeli majku koja doji u javnosti?
 - da
 - ne
6. Koliko se ugodno osjećate kada vidite majku koja doji u javnosti?
 - od 1 (jako neugodno) do 5 (jako ugodno)
7. Ako ste osoba ženskog spola, kakav je vaš stav o dojenju u javnosti?
 - smatram to normalnim
 - smatram to normalnim ukoliko majka koristi neku vrstu pokrivala
 - ne smatram to primjernim
 - nemam mišljenje o tome
8. Koje od ponuđenih lokacija smatrate primjerenima za dojenje?
 - park
 - dječje igralište

- trg
- javna terasa kafića/restorana
- trgovački centar

9. Podržavate li postavljanje klupica za dojenje na javnim mjestima?

- da
- ne

10. Postoje li u Vašem mjestu stanovanja klupice za dojenje?

- da
- ne

11. Ukoliko ste majka, jeste li Vi dojili u javnosti?

- da, uvijek kada je bilo potrebno
- da, samo onda kada je bilo nužno
- ne, nikada

12. Ako ste na prethodno pitanje odgovorili "da", jeste li prilikom dojenja koristili pokrivalo?

- da, uvijek
- ponekad
- ne, nikada

13. Ako ste ikada dojili u javnosti, jeste li doživjeli negativne komentare od strane prolaznika i kako ste reagirali?

- da, ignorirala sam osobu i nastavila dojiti
- da, odmah sam prestala dojiti jer sam se osjećala neugodno
- da, odgovorila sam na negativan komentar
- ne, nisam doživjela negativne komentare

14. Ako ste na prethodno pitanje odgovorili "da", ukratko opišite svoje negativno iskustvo/ komentar.

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim privajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, MIA BARBERIĆ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom STANJE OPĆE POPULACIJE O DOJENJU U JAVNOSTI (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Mia Barberić
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, MIA BARBERIĆ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom STANJE OPĆE POPULACIJE O DOJENJU U JAVNOSTI (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Mia Barberić
(vlastoručni potpis)